

KONSTANTIN
PRESLAVSKY
UNIVERSITY
SHUMEN

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
“ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ”

ФАКУЛТЕТ ПО ХУМАНИТАРНИ НАУКИ

СПЕЦИАЛНОСТ ТЕОЛОГИЯ

Утвърждавам:
Декан:.....

КОМПЛЕКТ НА СТУДЕНТА

ДИСЦИПЛИНА: ОБЩА ИСТОРИЯ НА ЦЪРКВАТА

ШУМЕН
2012

К О Н С П Е К Т

за изпит по Обща история на църквата
за специалност «Теология»

1. УВОДНИ ВЪПРОСИ. ВЪВЕДЕНИЕ В ОБЩАТА ИСТОРИЯ НА ЦЪРКВАТА КАТО НАУКА

- 1.1. Отношение между светската и църковната история
- 1.2. Характер, предмет, задачи, метод и определение на Общата история на Църквата като наука.
- 1.3. Периодизация на Общата история на Църквата
- 1.4. Извори за Общата история на Църквата
- 1.5. Събиране и издаване на изворите
- 1.6. Сродни и помощни науки на Общата история на Църквата
- 1.7. Развой на църковната историография на Изток и Запад (от IV в. до днес)
- 1.8. Значение на Общата история на Църквата

ПЪРВИ ПЕРИОД (33-313 Г.)

2. Състояние на античния свят непосредствено преди и след Рождество Христово

2.1. Юдейство

- 2.1.1. Поява и развитие
- 2.1.2. Религия и литература на евреите
- 2.1.3. Апокалиптика, есхатология и месианство
- 2.1.4. Синагога
- 2.1.5. Книжници
- 2.1.6. Течения в юдейството

2.2. Гръко-римски свят

- 2.3. Контекст на зараждане на християнството
- 2.4. Условия, които благоприятстват разпространението на християнството
- 2.5. Религиозни съперници на християнството
- 2.6. Късноантични философски системи

3. Начало и разпространение на християнството

- 3.1. Иисус Христос - Основател на Църквата
- 3.2. Възникване на Църквата в Йерусалим
- 3.3. Състояние на йерусалимската църковна община (33-51 г.)
- 3.4. Благовестническа дейност на св. апостоли и разпространение на християнството в Палестина, Сирия, Арабия, Финикия, Мала Азия, Македония и Рим
- 3.5. Апостол Павел - живот и дейност
- 3.6. Мисионерски пътувания на ап. Павел
- 3.7. Спор в Антиохийската църква за значението на обрязването. Апостолски събор в Йерусалим (ок. 48 г.)
- 3.8. Разпространение на християнството до IV в.
- 3.9. Основаване на Римската църква и дейност на ап. Петър
- 3.10. Разпространение на християнството сред различни слоеве на късноантичното общество

4. Гонения срещу Църквата

- 4.1. Мъченичество - етимология и същност
- 4.2. Преследване на Църквата от страна на юдеите
- 4.3. Причини за гоненията:
 - а) социални

- б) правно-религиозни
- в) политически
- 4.4. Исторически преглед на гоненията:
 - а) при имп. Нерон (54-68)
 - б) при имп. Домициан (81-96)
 - в) при имп. Траян (98-117), Хадриан (117-138) и Антоний Пий (138-161)
 - г) при имп. Марк Аврелий (161-180)
 - д) при имп. Септимий Север (193-211)
 - е) състояние на Църквата след Септимий Север до Деций Траян
 - ж) при имп. Деций Траян (249-251)
 - з) при имп. Валериан (253-259)
 - и) при имп. Галиен (260-268)
 - й) при имп. Диоклетиан (284-305) и неговите съуправители и приемници
- 4.5. Актове на мъченици и светци
- 4.6. Полемика на езически философи срещу християнството (III-III в.). Опити за реформиране и възраждане на езичеството
- 4.7. Култ към бог Митра
- 4.8. Едикт на имп. Галерий от 311 г.
- 4.9. Милански едикт от 313 г.
- 5. Ереси и разколи в древната Църква
 - 5.1. Етимология на термините “ерес” и “разкол”
 - 5.2. Юдействащи еретици - назаряни (евиионити) и елкезаити
 - 5.3. Гностицизъм
 - 5.3.1. Гностици от I и II в.
 - 5.3.2. Маркионитство
 - 5.3.3. Манихейство
 - 5.4. Монархианство
 - 5.5. Монтанистки разкол
 - 5.6. Разколи на Новат и Новациан
 - 5.7. Разкол на Мелитий
 - 5.8. Спорове за значението на еретическото кръщение
 - 5.9. Спорове за празнуването на Възкресение Христово
- ВТОРИ ПЕРИОД (313-1054 Г.)
- 6. Държава и Църква
 - 6.1. Отношение на имп. Константин и неговите синове към Църквата и езичеството
 - 6.2. Имп. Юлиан Отстъпник и неговият опит за възстановяване на езичеството
 - 6.3. Отношение на императорите след Юлиан към Църквата
 - 6.4. Отношения между държавата и Църквата на Изток и Запад (IV-X в.)
 - 6.5. Имуществени права и други привилегии на Църквата
 - 6.6. Късна езическа полемика и нейното противодействие
- 7. Разпространение на християнството
 - 7.1. Велико преселение на народите
 - 7.2. Готи
 - 7.3. Франки
 - 7.4. Британци
 - 7.5. Германци
 - 7.6. Скандинавци
 - 7.7. Славяни
 - 7.8. Чехи
 - 7.9. Поляци

- 7.10. Маджари (унгарци)
- 7.11. Грузинци
- 7.12. Арменци
- 7.13. Араби
- 7.14. Етиопци
- 7.15. Перси
- 8. Развитие на църковното учение. Ереси, разколи и богословски спорове. Вселенски събори
 - 8.1. Причини за свикването на вселенските събори
 - 8.2. Арий и арианството
 - 8.3. Разпространение на арианството
 - 8.4. Първи вселенски събор (325 г.) и неговото значение
 - 8.5. Арианство след Първия вселенски събор
 - 8.6. Ереси на Маркел, Фотин, Аполинарий и Македоний
 - 8.7. Втори вселенски събор и неговото значение
 - 8.8. Донатистки разкол в Северна Африка
 - 8.9. Мелитиев разкол в Антиохия
 - 8.10. Пелагианство и събори срещу него
 - 8.11. Начало и развитие на христологическите ереси
 - 8.12. Несторианска ерес
 - 8.13. Трети вселенски събор и неговото значение
 - 8.14. Несторианство след Третия вселенски събор
 - 8.15. Монофизитска ерес и Четвърти вселенски събор
 - 8.16. Монофизитство (евтихианство) и осъждането му на поместен събор в Константинопол (448 г.)
 - 8.17. Разбойнически събор в Ефес (448 г.)
 - 8.18. Четвърти вселенски събор (451 г.) - свикване, дейност и значение
 - 8.19. Монофизитство след Халкидон
 - 8.20. Акакиевата схизма между Цариград и Рим (484-518 г.)
 - 8.21. Имп. Юстиниан II Велики и Петия вселенски събор
 - 8.22. Теопасхитски спор
 - 8.23. Спор за трите глави. Пети вселенски събор (553 г.)
 - 8.24. Монофизитски църкви: Коптска, Етиопска, Арменска и Сиро-Яковитска
 - 8.25. Монотелитство - поява и същност
 - 8.26. Монергизъм
 - 8.27. Шести вселенски събор (681 г.) и неговото значение
 - 8.28. Монотелитство след събора. Маронитска църква
 - 8.29. Иконоборство и седми вселенски събор
 - 8.30. Иконоборска ерес
 - 8.31. Полемика на иконопочитателите
 - 8.32. Имп. Константин Копроним и иконоборския събор (754 г.)
 - 8.33. Седми вселенски събор (787 г.)
 - 8.34. Съдбата на съборните решения на Запад. Libri Carolini.
 - 8.35. Иконоборство след Седмия вселенски събор
 - 8.36. Константинополски събор (843 г.) и тържество на Православието
 - 8.37. Павликианство, евхитство и богомилство
 - 8.38. Павликианство (основаване, развитие и същност)
 - 8.39. Евхитство (масалианство)
 - 8.40. Богомилство - основаване, развитие и същност
- 9. Монашество - предпоставки и условия за неговата поява

- 9.1. Отшелническо монашество - св. Антоний Велики
- 9.2. Общежитийно монашество - св. Пахомий Велики
- 9.3. Западно монашество - св. Йоан Касиан, Бенедикт Нурсийски
- 9.4. Света Гора (Атон)
- 9.5. Значение на монашеството в историята на Църквата
10. Църковно законодателство. Поместни събори. Канони, апостолски правила, Дидаскалия и постановления
- 10.1. Вселенски и поместни църковни събори
- 10.2. Събиране каноните на съборите
- 10.3. Апостолски правила, Апостолска дидаскалия и Апостолски постановления
11. Амбиции на римските епископи за главенство в Църквата
- 11.1. Библейско-догматически основания. “Дарът на Константин”
- 11.2. Политически причини. Лъжеисидорови декрети
- 11.3. Фотиевата схизма (IX в.)
- 11.4. Разделение на Източната и Западната църква (1054 г.)
12. Църковно устройство (IV-XI в.)
- 12.1. Църковна йерархия
- 12.2. Целибат на духовенството
- 12.3. Нови църковни длъжности
- 12.4. Църковна организация. Митрополии. Патриаршии
- 12.5. Развитие на източните църкви до XI в.
- ТРЕТИ ПЕРИОД - ЗА ИЗТОЧНАТА (1054-1453 Г.) И ЗАПАДНАТА ЦЪРКВА (1054-1517 Г.)
13. Положението на Православната църква
- 13.1. Византийските императори и Църквата
- 13.2. Кръстоносни походи на Изток
- 13.3. Състояние на Източните църкви след 1054 г.
14. Религиозно състояние на Източната църква
- 14.1. Исихазъм (XIV в.)
- 14.2. Духовно състояние на византийското общество
15. Състояние на Римокатолическата църква (XI-XV в.)
- 15.1. Християнизация на Западна, Средна и Северна Европа
- 15.2. Папа Григорий VII Хилдебранд и неговата реформа
- 15.3. Борба между папството и династията на Хохенщауфените
- 15.4. Папа Иннокентий III - апогей на папството
- 15.5. Авиньонски плен на папите
- 15.6. Събори в Констанц, Базел и Ферара-Флоренция
- 15.7. Западни еретици - катари, валденси, апостолски братя
- 15.8. Протореформатори - Джон Уиклиф, Ян Хус, Джироламо Савонарола
- 15.9. Главни монашески ордени на Запад
16. Духовно развитие на Римокатолическата църква
- 16.1. Духовна просвета
- 16.2. Схоластика. По-видни представители
- 16.3. Мистика. По-именити представители
- 16.4. Хуманизъм. По-известни представители
- 16.5. Духовен и институционален живот (флагеланти, юбилейни години, инквизиция, кардиналска колегия)
17. ЧЕТВЪРТИ ПЕРИОД (1453/1517 Г. - ДО ДНЕС)
- 17.1. Протестантство. Предпоставки за появата му
- 17.2. Живот и дейност на Мартин Лутер. Реформация в Германия

- 17.3. Улрих Цвингли. Реформация в Швейцария
- 17.4. Жан Калвин. Реформирано протестантство
- 17.5. Основаване и развитие на Англиканската църква
- 17.6. Реформация в Шотландия. Презвитерианство
- 17.7. Реформация във Франция. Хугенотство
- 17.8. Разпространение на протестантството в Европа
- 17.9. Анабаптизъм. Гражданска война в Германия. Менонити. Баптисти
- 17.10. Антитринитарии. Социнианство
18. Контрареформация на Римокатолическата църква (XVI в.). Нови духовни течения
- 18.1. Тридентски събор
- 18.2. Игнаций Лойола и Йезуитския орден
- 18.3. Нови монашески ордени и конгрегации
- 18.4. Римокатолическо богословие. По-видни представители
- 18.5. Нови духовни течения в Римокатолическата църква (галиканство, янсенизъм, мистицизъм, квиетизъм)
19. Състояние на Римокатолическата църква през XVIII-XIX в.
- 19.1. Епохата на Просвещението и Църквата
- 19.2. Църковни реформи на австрийския имп. Йосиф II
- 19.3. Римокатолическата църква по време на Френската революция (1789 г.)
- 19.4. Положението ѝ в Германия, Италия, Франция
- 19.5. Опити за ограничаване на папската власт. Фебронианство
- 19.6. Римокатолическа реакция. Ултрамонтанска партия
- 19.7. Първи Ватикански събор. Старокатоличество
- 19.8. Нови духовни течения (модернизъм и либерализъм)
20. Състояние на протестантството през XVIII-XIX в.
- 20.1. Протестантска ортодоксия
- 20.2. Пиетизъм
- 20.3. Рационализъм и идеализъм
21. Римокатоличество и протестантство през XX в.
- 21.1. Отношение към комунизма и фашизма
- 21.2. Втори Ватикански събор. Аджорнаменто
- 21.3. Съвременна криза на римокатоличеството и протестантството. Нови видове богословие: на освободението, азиатско, африканско, феминистко и др.
- Постмодернизъм. Движението "Ню ейдж"

IV. Литература

1. **Тальберг, Н.** История христианской Церкви. М.-Нью Йорк, 1991.
2. **Коев, Т., Бакалов, Г.** Въведение в християнството. С., 1992.
3. **Поснов, М.** История на християнската Църква. До разделението на църквите. Т. 1-3. С., 1995.
4. **Малицки, П. И.** История на християнската Църква. Т. 1-2. С., 1995.
5. **Болотов, В. В.** Лекции по истории древней Церкви. Т. 1-4. М., 1994.
6. **Кубланов, М. М.** Возникновение христианства. Эпоха, идеи, искания. М., 1974.
7. **Оргиш, В.** Античная философия и происхождение христианства. Минск, 1986.
8. **Свенцицкая, И. С.** Раннее христианство. Страницы истории. М., 1987.
9. Христианство. Энциклопедический словарь. Т. 1-3. М., 1993-1995.
10. **Хотър, С. М.** Щрихи от църковната история. XX века разпространение на християните по света. С., 1997.

11. Кернс, Ъ., Стоянов, Хр., Златев, К. Християнството през вековете. С., 1998.
12. Голубич, М. История на християнската църква от I до XX в. С., 1999.
13. Смирнов, Е. И. История Християнської Церкви. М., 2007;
http://www.pravkniga.ru/library/history_of_church.
14. Бриллиантов, А. И. Лекции по истории древней Церкви. СПб., 2007.
15. Серафим (Соколов), прот. История восточного и западного христианства (IV-XX века). М., 2008.
16. Асмус, прот. Валентин. Лекции по истории Церкви [I-IX в.]. -
<http://www.wco.ru/biblio/books/asmus1/Main.htm>.
17. Еремина, В. М. История Вселенской Церкви с элементами агиологии (курс лекций, прочитанных в Российском Православном университете св. Иоанна Богослова). -
<http://vmeremina.narod.ru/istor1/istor1.htm>.
17. Friend, W. H. C. The Rise of Christianity. Philadelphia, 1985.
18. Edwards, D. L. Christianity: The First Two Thousand Years. Maryknoll (N.Y.), 1997.
20. The Oxford Dictionary of the Christian Church. Eds. F. L. Cross & E. A. Livingstone. Oxford, 1997.
21. Hein, M. Kleines Lexikon der Kirchengeschichte. Muenchen, 1998.
22. Franzen, A. Kleine Kirchengeschichte. Durchgesehen und erweitert bis in die Gegenwart von Roland Fröhlich. Freiburg, 2000.
23. Tomkins, S. A Short History of Christianity. London, 2006.
24. Eder, M. Kirchengeschichte. 2000 Jahre im Überblick. Düsseldorf, 2008.
25. Evans, G. R. The History of Christian Europe. Oxford, 2008.
26. Ernesti, J. Konfessionskunde kompakt. Die christlichen Kirchen in Geschichte und Gegenwart. Freiburg, 2009.
27. Стефанов, П., архим. Ялдаваот: История и учение на гностическата религия. С., Омофор, 2008, 504 с. Diarmaid MacCulloch. A
28. History of Christianity: The First Three Thousand Years. London, Allen Lane, 2009, 1184 pp.
29. Martin H. Jung. Kirchengeschichte. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2010, 300 S. (Grundwissen Christentum, 3).
30. Алымов, Виктор. Лекции по церковной истории. [до 1054 г.].-
http://www.krotov.info/history/04/alymov/aly_m_23.htm
31. Милтон Л. Рудник. История евангельского христианства. -
http://www.krotov.info/history/00/posnov/rudnik_00.htm.
32. Michael Reeves. The Breeze of the Centuries: Introducing great theologians — from the Apostolic Fathers to Aquinas. Nottingham, IVP, 2010, 160 pp.
33. Chad Meister and J. B. Stump. Christian Thought: A historical introduction. London, Routledge, 2010, 552 pp.
34. Дьяков, Ю. Т. История Християнської Церкви, розказана раціоналістом. М., УРСС (Editorial URSS), 2010, 160 с.
35. Гарнак, А. фон. Сущность христианства. Изд. 5-е. М., УРСС (Editorial URSS), 2010, 232 с.
36. Кръстев, А., Прима́тъ в Църквата, Бургас, 2012.

V. Форми на самостоятелна работа

1. Студентите разработват курсова работа по предварително зададена тема.

Критерии за оценяване на самостоятелна работа

Среден /3/ - изготвяне по “готова схема”.

Добър /4/ – отсъствие на основни моменти от темата или допускане на неточности.

Мн. добър /5/ – продуктивно-нестандартно извеждане на темата с анализиране на използваните източници.

Отличен /6/ – творческо, самостоятелно, логично извеждане на темата, обосноваване и интерпретация на литературата; изявено отношение и позиции към темата; точност и богата езикова култура.

VI. Семестриален контрол на:

1. Присъствие на лекционни и семинарни занятия.

VII. Условия за допускане до изпитна процедура

1. Посещаемост на лекциите (минимум 50% от часовете).
2. Изпълнение на формите на самостоятелна работа.

VIII. Изпитна процедура. Схема/елементи, процедура на изпита, критерии за оценяване знанията и уменията на студентите, присъждане на кредити

Изпитна процедура: Основен елемент на изпитната процедура по дисциплината Обща история на Църквата е писмена разработка на два въпроса от конспекта определени чрез теглене на изпитен билет.

IX. Критериите за оценяването на знанията, уменията и компетентностите на студентите, на оформяне на изпитната оценка, на присъждане на кредити включват:

Изпитни критерии:

Отличен 6 получават студенти, които демонстрират отлично ориентиране в идеите на отделните изследователски направления и тенденции и показват умения за самостоятелен анализ.

Много добър 5 получават студенти, които представят материала на високо ниво, но не познават детайлно библиографията по въпроса.

Добър 4 получават студенти, които се ориентират добре в материала от лекционния курс, без да могат да го анализират.

Среден 3 получават студенти, които познават отчасти материала по дисциплината, но не се справят със специфичната терминология.

Слаб 2 получават студенти, които не владеят основната информация от лекционния курс и не присъстват редовно на учебните занятия.

Въз основа на успешно положен изпит и текущ контрол на студента се присъждат 9 кредита.

X. Принципи на формиране на оценката

Оценяване: Важно е нивото на познаване на изследванията по проблема и тяхното аналитично осмисляне.

След проверка на писмените работи се поставя крайната оценка, която се формира от участието на студента в лекционните и семинарни занятия, оценката от самостоятелната работа и оценката от писмената работа в съотношение 10% : 20% : 70%.

Оформянето на крайната оценка по описания начин не важи в случай, че студентът е получил оценка Слаб (2) на изпита.

Комплектът е подготвен от проф. д.теол.н. А. Кръстев и гл. ас. И. Стоянова